

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 1987/36

Karar Sayısı: 1988/56

Karar Günü: 23.12.1988

R.G. Tarih-Sayı :30.07.1989-20237

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İstanbul 5. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 8.6.1984 günlü, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 43. maddesinin Anayasa'nın 128. ve 152. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptali istemidir.

I- OLAY :

Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı Genel Müdürlüğü işyerlerine ilişkin olarak, Türk Ulaştırma Kamu İşverenleri Sendikası (TÜTİS) ile Türkiye Sivil Havacılık Sendikası (Hava-İş) arasında 1.10.1984-30.9.1986 yürürlük süresini kapsayacak biçimde bağitlanan 10. Dönem Toplu İş Sözleşmesi'nin 8. ve 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 34. maddeleri uyarınca Antalya İstasyon Müdürlüğü işyeri için bir baş temsilci olmak üzere iki üyesini sendika işyeri temsilciliğine atadığını bildiren işçi sendikasına gönderdiği karşılık yazıda 16 işçinin 233 sayılı KHK'ye göre "Sözleşmeli personel" olarak çalıştığını belirten işveren sendikası, işçi sayılmayanların sendika işyeri temsilcisi atanmalarını kabul etmediğini bildirince Hava-İş Sendikası Mahkemeye başvurarak, işverenin işlem ve savının 233 sayılı KHK'ye aykırı bulunduğu gibi ayrıca bu KHK'nin tümüyle Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek çalıştıkları işlerin niteliği gözetilince sözü edilen KHK. kapsamında sayılmayacaklarından Antalya İstasyon Müdürlüğü'ndeki 56 kişinin 1475, 2821 ve 2822 sayılı Yasalara göre işçi olduklarının, bu nedenle de işyeri için 2 sendika temsilcisi atanması gerektiğinin tespitiyle bu konudaki hukukî sataşmanın önlenmesine karar verilmesini; davalı işveren de, 233 sayılı KHK'nin ceza hükmünü içeren 46. maddesi dışında, yayınlandığı 18.6.1984 gününde yürürlüğe girdiğini, çalışan sözleşmeli personelin KHK'nin 41. maddesinin 2. bendi karşısında toplu iş sözleşmesi kapsamına alınması ve bu sözleşmeden yararlanması olanağı bulunmadığını savunarak davanın reddini, istemişlerdir.

Mahkemenin, yanların sav ve savunmalarının değerlendirilmesi amacıyla yaptırdığı bilirkişi incelemesinde alınan, durumları anlaşmazlık konusu olan 16 işçinin gördükleri işler nedeniyle iş hukuku anlamında işçi sayılmaları gerektiği, bunların 233 sayılı KHK'nin 43. maddesine göre sözleşmeli personel olarak çalıştırmanın hem bu KHK'ye hem de Anayasa'ya aykırı düşeceği, bu nedenlerle davacı sendikanın 56 işçi çalışan işyerinde 2 sendika işyeri temsilcisi atayabileceği ve istemin yerinde olduğu görüşüne yer veren raporu davalı vekili kabul etmemiş, yerel mahkeme, davacı vekilinin yinelediği Anayasa'ya aykırılık savını da ciddi görerek 233 sayılı KHK'nin 43. maddesinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ :

A- İPTALİ İSTENİLEN KHK KURALI :

8.6.1984 günlü, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 43. maddesi şöyledir :

"İstihdam Şekilleri ve Sözleşmeli Personel Çalıştırma

Madde 43. - Teşebbüslerde memurlar (kadrolu personel), sözleşmeli personel ve işçiler istihdam edilir. İşçiler bu Kanun Hükmünde Kararname'ye tabi değildir. Sözleşmeli personel, belirli bir sözleşme ile teşebbüste çalışan; işçi ve memur statüsünde olmayan personeldir."

B- İLGİLİ YASA KURALI :

5.5.1984 günlü, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun "İşyeri sendika temsilcisinin tayini ve nitelikleri" başlıklı 34. maddesi şöyledir :

"Madde 34. - Toplu iş sözleşmesinin tarafı olan sendika, işyerinde işçi sayısı elliye kadar ise bir, elli bir ile yüz arasında ise en çok iki, yüzbir ile beşyüz arasında ise en çok üç, beşyüzbir ile bin arasında ise en çok dört, binbir ile ikibin arasında ise en çok altı, ikibinden fazla ise en çok sekiz olmak üzere işyerinde çalışan üyeleri arasından işyeri sendika temsilcisi tayin ederek onbeş gün içinde kimliklerini işverene bildirir. Bunlardan biri baş temsilci olarak görevlendirilebilir.

İşyeri sendika temsilcisi olabilmek için kurucu olabilmek hususunda 5 inci maddede belirtilen şartları haiz olmak gerekir."

C - DAYANILAN ANAYASA KURALLARI :

1. "MADDE 128. - Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslı ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.

Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları, kanunla özel olarak düzenlenir."

2. "MADDE 152.- Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır.

Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz."

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi, önce 3.11.1987 günlü kararıyla, konu ile ilgili olarak gönderilen belge fotokopilerinin onanlı olmadığını, sonra 3.12.1987 günlü kararıyla KHK'nin hangi hükümlerinin davada uygulanacak hüküm niteliğinde olduğunun belirtilmediğini, 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi yönünden eksiklik sayarak tamamlanması için dosyayı geriye çevirmiş, yerel mahkemece dosyanın üçüncü kez gönderilmesi üzerine, İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Orhan ONAR, Mahmut C. CUHRUK, Necdet DARICIOĞLU, Yekta Güngör ÖZDEN, Muammer TURAN, Mehmet ÇINARLI, Selahattin METİN, Servet TÜZÜN, Mustafa ŞAHİN, Adnan KÜKNER ve Vural SAVAŞ'ın katılmalarıyla 5.1.1988 günü yaptığı ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, sınırlama sorununun esasla birlikte düşünülmesine oybirliğiyle karar vermiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırı olduğu görülen ve ileri sürülen KHK. kuralı ile dayanan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

A - Esas inceleme evresinde 18 Ocak 1988 günlü, 19698 sayılı Resmî Gazete'de, 5.1.1988 günlü, 308 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanun Hükmünde Kararnameye Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname yayımlanmış ve bu KHK'nin 4. maddesiyle itiraz konusu 43. madde "Personel İhtiyacı" başlığıyla değiştirilmiştir. Durumu öncelikle ele alan Anayasa Mahkemesi, konuyu tartışmış ve 15.3.1988 gününde, esasın incelenmesinin sürdürülmesine, Necdet DARICIOĞLU, Mehmet ÇINARLI ve Selahattin METİN'in "233 sayılı KHK'nin itiraz konusu 43. maddesi sonradan yürürlüğe giren 308 sayılı KHK ile değiştirilmiş ve aynı zamanda maddi bir hakla ilgili bulunmamış olduğundan konusu kalmayan davanın reddi gerektiği" yolundaki karşıoyları ve oyçokluğuyla karar vermiştir.

B - Sınırlama Sorunu :

İtiraz yoluna başvuran mahkeme, sözleşmeli personel olarak çalıştırılanların gördükleri işin nitelikleri yönünden KHK. kapsamına alınamayacakları kanısıyla iptal isteminde bulunmuştur. 233 sayılı KHK'nin iptali istenilen 43. maddesi sözleşmeli personelle birlikte memur ve işçileri de kapsamaktadır. İçeriğinde üstü kapalı biçimde, araç içinde, memuru "kadrolu personel" olarak tanımlamakta, işçi ve sözleşmeli personel ayırımı da ikinci tümceyle yapılmakta, sözleşmeli personele "işçi ve memur statüsünde olmayan personel" denilerek üçüncü tümcede açıklık getirilmektedir. Bağlantıları, nitelikleri ve tanımları bakımından ilgili tümce ve sözcüklerin birlikteliği gözetildiğinde memurlar dışındaki işçi ve sözleşmeli personeli birbirinden ayırarak incelemek hükmün tümlüğünü bozacağı gibi memurları dışarda bırakmamak da incelemenin amacına, konunun özelliğine aykırı düşebilecekse de aşağıda belirtilen nedenle 2949 sayılı Yasa'nın birinci fıkrasıyla ikinci fıkrasının son bendi uyarınca incelemenin "memurlar" dışında kalan "işçiler ve sözleşmeli personel"le sınırlı olarak yapılmasına gerek kalmamıştır.

Esas Sayısı: 1987/36
Karar Sayısı: 1988/56

C- İtiraz konusu kural, yukarıda belirtilen 308 sayılı KHK'nin 4. maddesiyle, esas inceleme evresinde, değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir. Böylece, iptali istenilen kural, değişikliğin Resmî Gazete'-de yayımlandığı 18.1.1988 günü yürürlükten kalkmakla inceleme konusu kalmadığından esas incelemenin sürdürülmesine gerek görülmemiştir.

VI- SONUÇ :

8.6.1984 günlü, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin itiraz konusu 43. maddesi, Anayasa Mahkemesi'nin 22.12.1988 günlü, Esas: 1988/5, Karar: 1988/55 sayılı kararıyla iptal edilen 5.1.1988 günlü, 308 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 4. maddesiyle değiştirildiğinden, konusu kalmayan itiraz hakkında karar verilmesine yer olmadığına, Servet TÜZÜN ve İhsan PEKEL'in değişik gerekçeleri ve oybirliğiyle,

23.12.1988 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mahmut C. CUHRUK	Yekta Güngör ÖZDEN	Necdet DARICIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Yılmaz ALİEFENDİOĞLU	Muammer TURAN	Mehmet ÇINARLI
Üye	Üye	Üye
Servet TÜZÜN	Mustafa GÖNÜL	Mehmet Şerif ATALAY
Üye		Üye
İhsan PEKEL		Selçuk TÜZÜN

Esas Sayısı: 1987/36
Karar Sayısı: 1988/56

DEĞİŞİK GEREKÇE

233 sayılı KHK'nin itiraz konusu 43. maddesi sonradan yürürlüğe giren 308 sayılı KHK ile değiştirilmiş ve aynı zamanda maddi bir hakla ilgili bulunmamış olduğundan konusu kalmayan itiraz hakkında karar verilmesine gerek yoktur.

Üye

Servet TÜZÜN

Üye

İhsan PEKEL